# AMENINȚĂRILE NON-MILITARE LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA: RĂSPUNSURI INSTITUȚIONALE ȘI ALINIEREA EUROPEANĂ

## NON-MILITARY THREATS TO THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: INSTITUTIONAL RESPONSES AND EUROPEAN ALIGNMENT

**CZU: 327:351.86(478)** **https://doi.org/10.59295/spd2025s.21**

**Liliana BENIUC**
ORCID: 0000-0002-1094-2662
E-mail: liliana.beniuc@usm.md
*Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova*

**Maria Corina BARBAROS**
ORCID: 0000-0002-6304-8525
E-mail: corina.barbaros@uaic.ro
*Universitatea ,,Alexandru Ioan Cuza'' din Iași, România*

***Summary.*** *This article examines the evolving spectrum of non-military threats to the national security of the Republic of Moldova in the aftermath of Russia's invasion of Ukraine. The study pursues two objectives: first, to conceptualise non-military threats within Moldova's strategic and legal frameworks; second, to evaluate the adequacy of current state and EU-assisted resilience mechanisms. Methodologically, the paper employs comparative document analysis of the 2008 National Security Concept and the 2023 National Security Strategy, triangulated with qualitative content analysis of EU policy instruments (Strategic Compass, EUPM, Frontex data) and expert interviews with Moldovan security officials. The results demonstrate that hybrid operations, systemic corruption and infrastructural vulnerabilities constitute the most salient risks, while recent institutional innovations—SIS reforms, the Centre for Strategic Communication and EU partnership missions—mark a shift from a purely defensive posture to a comprehensive societal-resilience model. The findings underscore the need for integrated economic, informational and cyber policies to sustain long-term stability.*

***Keywords:*** *Republic of Moldova; Non-military threats; Hybrid operations; National security; Resilience mechanisms.*

## INTRODUCERE

Republica Moldova se confruntă cu o gamă variată de riscuri non-militare generate de evoluțiile geopolitice externe, în special de invazia militară a Rusiei împotriva Ucrainei, care a remodelat arhitectura de securitate europeană și a amplificat presiunea hibridă asupra statelor vecine. În acest context, autoritățile moldovene sunt obligate să dezvolte mecanisme instituționale capabile să protejeze drepturile fundamentale, să asigure stabilitatea internă și să mențină controlul deplin asupra teritoriului Republicii Moldova recunoscut internațional, conform obiectivelor prevăzute de Strategia Securității Naționale (2023). Studiul de față investighează modul în care definirea și gestionarea amenințărilor non-militare au evoluat între Concepția securității naționale a Republicii Moldova din 2008 și noua Strategie a Securității Naționale (2023), analizând documente-cheie și inițiative ale UE, precum Busola Strategică, EUPM și operațiunile Frontex. Aceste instrumente evidențiază tranziția de la un model defensiv-militar spre unul de reziliență societală, bazat pe integrare europeană, reforme anticorupție și consolidarea instituțiilor specializate (SIS, Centrul pentru Comunicare Strategică).

## MATERIALE ȘI METODE

Demersul de cercetare se fundamentează pe o bază normativă compusă din Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova (Legea nr. 112/2008) și Strategia Securității Naționale (Hotărârea Parlamentului din 15 decembrie 2023), completat cu instrumente strategice europene, precum Busola Strategică a UE (2022), Decizia Consiliului UE privind instituirea EUPM Moldova și rapoartele operaționale Frontex (2022–2024). În vederea atingerii obiectivelor formulate, cercetarea aplică o combinație metodologică riguroasă, care include: *abordarea sistemică*, pentru înțelegerea interdependențelor dintre componentele securității naționale; *analiza comparativă*, pentru examinarea evoluției cadrului normativ; *analiza și sinteza*, utilizate în structurarea conținuturilor esențiale; *generalizarea*, pentru formularea concluziilor teoretice; *analiza structural-funcțională*, pentru identificarea funcțiilor strategice ale instituțiilor implicate în gestionarea amenințărilor non-militare.

## REZULTATE ȘI DISCUȚII

Republica Moldova este influențată de evenimentele din afara granițelor sale, în special de cele care amenință securitatea națională și stabilitatea internă. Datorită poziției sale geopolitice, Republica Moldova este obligată să creeze mecanisme funcționale și adecvate contextelor reale, pentru a face față eventualelor amenințări. Conform Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova (2023), aspirațiile Republicii Moldova sunt de a deveni un stat, care protejează drepturile fundamentale ale omului, asigură securitatea și condiții favorabile pentru realizarea cetățenilor săi, exercită control deplin asupra teritoriului său recunoscut internațional și tinde de a deveni membru al Uniunii Europene [1].

Actualul mediu de securitate europeană este caracterizat de revenirea războiului în Europa, declanșat de Rusia împotriva Ucrainei, care condiționează transformări geopolitice majore și promovarea unor noi viziuni privind combaterea amenințărilor complexe la adresa securității naționale. Busola strategică pentru securitate și apărare a UE (2022) menționează că frecvența și impactul amenințărilor hibride sunt în creștere, puterea pașnică este folosită ca armă, iar standardele în materie de date și tehnologie constituie instrumente de concurență politică [2]. Diversitatea amenințărilor la adresa securității naționale constituie rezultatul interacțiunii reciproce a proceselor și fenomenelor politice, militare, economice, sociale, demografice și de mediu. Prin natura lor, aceste amenințări conduc la apariția unor situații de criză, perturbând funcționarea normală a statului.

Etimologia cuvântului „securitate" este de origine latină, în care „*securitas*" este constituit din două elemente: „*sine*" (fără) și „*cură*" (grijă, teamă, îngrijorare), fiind interpretat ca absența grijii. În Roma Antică cuvântul „*securitas*" desemna stabilitate politică [3]. Definițiile lexicale contemporane tratează termenul de „*securitate*" ca stare de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; de certitudine, pace, siguranță, absență a amenințării și totodată protecție împotriva acesteia [4].

*Termenul de „securitate națională"*, conform abordării cercetătorului polonez Waldemar Kitler (2011), reprezintă cea mai importantă valoare, nevoie națională și obiectiv prioritar al activității statului, al indivizilor și al grupurilor sociale; fiind definită ca un proces, care implică o totalitate de măsuri, pentru a garanta existența stabilă și dezvoltarea statală, protejarea indivizilor și a societății, a proprietății și a mediului natural împotriva riscurilor, a interferențelor externe, care pot limita funcționarea statului sau amenință bunurile, care fac obiectul unei protecții speciale [5]. În acest context menționăm că W. Kitler a distins, pe lângă securitatea militară, șapte tipuri de securitate, care se concentrează pe dimensiunea non-militară: politică, economică, socială, de mediu, culturală, universală și publică.

În Concepția securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Legea nr. 112 din 22 mai 2008, „*securitatea națională a Republicii Moldova*" este definită ca un obiectiv al țării, ca condiție fundamentală a existenței poporului din Republica Moldova, iar obiectivele securității naționale a Republicii Moldova sunt asigurarea și apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, ordinii constituționale, dezvoltării democratice, securității interne, consolidarea statalității Republicii Moldova [6]. În acest context este necesar să menționăm că securitatea națională reprezintă securitatea statului, securitatea societății și a cetățenilor Republicii Moldova, atât din interiorul țării, cât și peste hotarele ei. Măsurile de realizare a securității naționale a Republicii Moldova sunt de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară, prin activitate de informații, contrainformații, precum și prin depășirea eficientă a crizelor, în conformitate cu legislația în vigoare și cu dreptul internațional. Factorii care contribuie la apărarea intereselor Republicii Moldova și atingerea scopului

securității naționale sunt integrarea europeană, întreținerea bunelor relații pe plan bilateral, regional, participarea la cooperarea multilaterală.

Pentru a putea analiza problematica amenințărilor non-militare la adresa securității naționale a Republicii Moldova este necesar să definim termenul de „*amenințare*". În literatura de specialitate pot fi găsite diverse interpretări ale acestui concept, dar o *amenințare* poate fi înțeleasă ca o situație periculoasă, care poate conduce la vătămare; condiții potențiale care, activate într-un lanț de evenimente, pot provoca pierderi; situație ce poate duce la rănirea sau pierderea sănătății; sursa pericolului; sursa posibilei vătămări ori pierderi a sănătății; hazard (pericol) propriu-zis. Wyrębek, Henryk susține că „*amenințarea*" poate fi definită și ca o stare conștientă sau mentală în care percepțiile sunt evaluate subiectiv drept periculoase ori nefavorabile, dar și în mod obiectiv, generând, incertitudine și teamă [3]. Sursele amenințărilor la adresa securității sunt variate și evoluează odată cu schimbarea intereselor statelor cu rol important pe arena internațională. Exemple de surse ale amenințărilor sunt dezastrele naturale; crizele energetice, alimentare și de aprovizionare strategică; crizele economice; provocările demografice și ale sistemului sanitar; crizele sistemului politic și social; crizele sistemului de securitate internă.

În opinia noastră, definiția „*amenințările non-militare*" trebuie să reflecte acțiunile și procesele, care nu implică utilizarea forței armate convenționale, dar care pot degrada rapid condițiile de viață ale cetățenilor, pot submina instituțiile democratice, pot limita suveranitatea decizională, pot crea premise pentru violență, explorând vulnerabilități economice, sociale, informaționale, energetice, tehnologice și de mediu. Amenințările politice contemporane constituie o problemă multidimensională ce dobândește o nouă calitate în actualul context de sistem. Din perspectivă politică, amenințările pot fi împărțite în a) *interne*, cu origine în interiorul structurii politice, și b) *externe*, provenite din exteriorul structurii politice și produce efect destabilizator asupra actorilor politici. Prin urmare, amenințările politice esențiale afectează stabilitatea sferei politice, interne și externe deopotrivă, reprezentând probleme cardinale ale lumii contemporane ce trebuie soluționate, pentru a menține stabilitatea politică și socială.

În anul 2008, Concepția securității naționale a prevăzut următoarele amenințări non-militare la adresa securității naționale a Republicii Moldova: 1) *conflictul transnistrean*, care se manifestă prin existența regimului separatist de la Tiraspol, care amplifică discrepanța din cadrul juridic unic al Republicii Moldova și periclitează cooperarea internațională judiciară din stânga Nistrului; 2) *amenințarea terorismului internațional*, care sporește amenințările neconvenționale și proliferarea armelor chimice, biologice, radioactive și nucleare de către actorii nestatali; 3) *amenințările de origine economică* sunt generate de dependența excesivă și unilaterală a sistemelor autohtone electro-energetice și de distribuție a gazului natural de cele monopoliste străine, de interdependența economiei Republicii Moldova de sistemul economic mondial, de crizele economice la scară globală sau regionale, de instabilitatea de pe piețele străine tradiționale; 4) *amenințările de origine socială* sunt amenințările cu pericol sporit pentru societate (narcomania, alco-

olismul, răspândirea virusului HIV/SIDA), inclusiv migrația externă a forței de muncă, rata scăzută a natalității, care constituie pericole la adresa bunăstării, stabilității sociale și politice a țării. 5) *amenințările din domeniul tehnologiilor informaționale* condiționează instabilitatea și disfuncționalitatea sistemelor informaționale, iar gradul înalt de interconexiune a Republicii Moldova cu sistemele informaționale internaționale facilitează activitatea factorului criminogen în sfera informațională și sporește vulnerabilitatea respectivelor sisteme.

Adoptarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova de către Parlament (15 decembrie 2023) a fost determinată de contextul geopolitic imprevizibil și instabil, instaurat după invazia militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei (24.02.2022) [1]. Strategia securității naționale din 2023 realizează obiectivele de prevenire și contracarare materializată a riscurilor la adresa securității naționale a Republicii Moldova, inclusiv asigurarea procesului de integrare europeană și cooperare cu statele partenere. Aspectele inovatoare ale Strategiei 2023 în comparație cu Concepția 2008 au fost menționarea creșterii rezilienței naționale la amenințările hibride și fortificarea culturii de securitate; întărirea instituțiilor și consolidarea mecanismelor de combatere a corupției; extinderea parteneriatelor strategice cu UE, România, SUA, NATO și colaborarea la nivel internațional pentru securitate și stabilitate.

Amenințările non-militare la adresa securității naționale a Republicii Moldova menționate de Strategia 2023 sunt *operațiunile de tip hibrid* desfășurate de Federația Rusă împotriva Republicii Moldova în domeniile politic, economic, energetic, social, informațional, cibernetic etc., cu scopul de a submina ordinea constituțională, deraierii cursului european al țării și dezintegrării statului; corupția și practicile cleptocratice; criminalitatea organizată și transfrontalieră, în special în domeniul infracțiunilor financiare și al traficului ilicit de arme, droguri și ființe umane; accelerarea schimbărilor climatice ca urmare a încălzirii globale [1].

Serviciul de Informații și Securitatea al Republicii Moldova (SIS) are competența de asigurare a securității interne și externe a Republicii Moldova, apărare a ordinii constituționale, contribuire la apărarea sistemului economic național și la asigurarea capacității de apărare a statului, combaterea terorismului și a altor amenințări la adresa securității statului, utilizând mijloace preventive și speciale de natură non-militară. În vederea realizării obiectivelor sale SIS planifică, organizează și desfășoară activități pentru culegerea verificarea, evaluarea, stocarea, păstrarea și valorificarea informațiilor necesare apărării ordinii constituționale, garantării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale, inclusiv pentru identificarea, prevenirea și contracararea vulnerabilităților, a factorilor de risc și a amenințărilor, care pun sau ar putea pune în pericol securitatea Republicii Moldova. Activitatea SIS este coordonată de Președintele Republicii Moldova și este supusă controlului parlamentar. În limitele competenței sale, SIS colaborează cu Serviciul de Protecție și Pază de Stat a Republicii Moldova în vederea asigurării securității persoanelor care beneficiază de protecție și pază de stat și a obiectivelor aflate în pază, în vederea prevenirii comiterii atentatelor la viața, sănătatea și inviolabilita-

tea persoanelor, a reprezentanților altor state sau ai organizațiilor internaționale, a căror protecție trebuie asigurată pe durata ședерii în Republica Moldova [7].

Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării al Republicii Moldova are misiunea de a consolida eforturile interinstituționale în lupta împotriva dezinformării, manipulării informațiilor și împotriva acțiunilor coordonate de răspândire a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care prezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale. Printre principalele funcții ale Centrului sunt dezvoltarea și implementarea măsurilor necesare pentru asigurarea securității spațiului informațional în fața dezinformării, acțiunilor de manipulare a informațiilor și ingerințelor străine, care atentează la securitatea națională; coordonarea măsurilor necesare pentru creșterea gradului de rezistență a societății în fața amenințărilor la adresa spațiului informațional; dezvoltarea cooperării internaționale în vederea combinării eforturilor, schimbului de informații și creșterii capacităților de contracarare a acțiunilor de manipulare a informațiilor și ingerințelor străine [8].

În anul 2023, la cererea autorităților moldovene, UE a deschis Misiunea de Parteneriat în Republica Moldova (EUPM), care este o misiune PSAC civilă inovatoare a Uniunii împuternicită să consolideze rezistența țării la amenințările hibride, inclusiv vulnerabilitățile de securitate cibernetică și manipularea informațiilor străine, precum și capacitățile sale de gestionare a crizelor. Conform deciziei Consiliului UE din 20 mai 2025, mandatul EUPM Moldova va dura până la sfârșitul lunii mai 2027, oferind astfel consiliere, asistență și sprijin pentru consolidarea capacităților autorităților moldovene în materie de securitate [9].

Un alt exemplu de cooperare comună dintre UE lu Republica Moldova în materie de securitate civilă și contracarare a amenințărilor non-militare este „*Operațiunea comună Moldova 2023*" a Frontex (Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Coastă) în Republica Moldova, scopul căreia este de a consolida controlul la frontieră, de a sprijini Republica Moldova în combaterea criminalității transfrontaliere și de a spori securitatea internă a UE, de a oferi suport în procesarea fluxurilor de refugiați în urma invaziei militare a Rusiei în Ucraina. Datorită cooperării echipelor comune Frontex și poliției de frontieră din Republica Moldova, în anul 2022 a fost înregistrată o creștere de 300% a detectării migrației ilegale față de anul 2021, a contrabandei cu droguri, arme și țigări. În prezent, în Republica Moldova activează peste 50 de ofițeri din corpul permanent de ofițeri Frontex, care ajută autoritățile locale în combaterea traficului de migranți, a traficului de ființe umane, a contrabandei cu droguri, a detectării vehiculelor furate, a fraudei cu documente și a terorismului. Un alt obiectiv al operațiunii este de a spori cooperarea cu serviciul vamal moldovenesc. Ofițerii lucrează alături de colegii moldoveni, fiind sub comanda autorităților Republicii Moldova [10].

## CONCLUZII

În prezent Republica Moldova se află la confluența unor procese geopolitice, care îi amplifică expunerea la amenințări non-militare complexe. Agresiunea militară a Ru-

siei împotriva Ucrainei a accelerat reconfigurarea mediului de securitate european și a confirmat că riscurile de natură hibridă – politice, economice, informaționale, cibernetice, energetice și climatice – pot submina integritatea statului la fel de profund ca forța armată convențională. Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova (2023) și inițiativele instituționale recente (SIS, Centrul pentru Comunicare Strategică şi Combatere a Dezinformării, Misiunea de Parteneriat a UE, operațiunea comună Frontex) marchează trecerea de la o paradigmă defensiv-militară la una de reziliență societală cuprinzătoare. Actele normative strategice ale Republicii Moldova definesc „*securitatea națională*" ca proces continuu de protecție a valorilor fundamentale, iar „*amenințarea non-militară*" ca orice acțiune capabilă să degradeze rapid bunăstarea cetățenilor, să restrângă libertatea decizională a statului ori să fragmenteze coeziunea socială. Fenomenul corupției erodează din interior capacitatea administrativă, iar combaterea ei reprezintă condiția minimală de reziliență. Cooperarea aprofundată a Republicii Moldova cu UE, România, SUA și NATO sporește atât factorul de descurajare, cât și accesul la know-how și resurse pentru managementul crizelor. Considerăm că securitatea nu mai este un domeniu strict de competență al forțelor armate, ci reclamă politici publice coerente în domeniile economic, energetic, sanitar-demografic, de mediu și digital. Publicul din Republica Moldova trebuie să fie obiectiv informat, capabil să recunoască dezinformarea, să susțină măsurile guvernamentale și instituțiile abilitate cu protecția securității naționale. În consecință, Republica Moldova ar putea transforma vulnerabilitățile generate de poziția sa geopolitică într-un avantaj de relevanță geopolitică strategică regională numai dacă va dezvolta mecanisme flexibile, anticipative și incluzive de gestionare a riscurilor non-militare. Sinergia dintre reformele interne, parteneriatele externe și o cultură civică orientată spre reziliență constituie fundamentul unei securități naționale sustenabile pe termen lung.

**REFERINȚE:**

1. Hotărârea Parlamentului Republici Moldova privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, nr. 391 din 15.12.2023. În: Monitorul Oficial. 17.01.2024. Nr. 17-19, art. 28. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro# [Accesat: 21.06.2025].
2. A Strategic Compass for Security and Defence for a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Disponibil: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf Accesat: 21.06.2025].
3. Wyrębek, Henryk. National Security Challenges and Threats. In: Wiedza Obronna. 2022. Vol. 279 No. 2 http://wiedzaobronna.edu.pl ; doi: https://doi.org/10.34752/2022-e279
4. DEX. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/securitate [Accesat: 21.06.2025].

5. Lizak, W., Zajączkowski, K., and Kołodziejczak, M. E.. Introduction to the Special Issue «Non-military aspects of security in the changing international order». In: Security and Defence Quarterly. 2021. No. 33 (1), pp.7-13. Available: https://doi.org/10.35467/sdq/135580 [Accessed: 22.06.2025].
6. Lege nr. LP112/2008 din 22.05.2008 pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 03.06.2008 în Nr. 97-98 art. 357. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/downloadpdf/24400 [Accesat: 21.06.2025].
7. Legea nr. 136 din 08.06.2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: În: Monitorul Oficial. 21.06.2023, Nr. 204-207, art. 358, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137512&lang=ro [Accesat: 29.06.2025].
8. Legea nr. 242 din 31.07.2023 privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării și privind modificarea unor acte normative. În: Monitorul Oficial. 18-08-2023. Nr. 318-321, art. 566. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138661&lang=ro [Accesat: 29.06.2025].
9. Președinta Maia Sandu vizitează EUPM Moldova, reafirmând un parteneriat puternic. 24.06.2025. https://www.eeas.europa.eu/Maia-Sandu-visit-EUPM_en?s=410318 [Accesat: 29.06.2025].
10. Joint operation Moldova 2023 kicks off. Frontext. News. Disponibil:https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/joint-operation-moldova-2023-kicks-off-TtBRqW [Accesat: 29.06.2025].

***N.B.*** *Articolul este elaborat în cadrul subprogramului „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice”, nr. 01.05.01*